

ORTADOęU GÜNDEMİ

3-9 Ağustos 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye:

Türkiye Dışişleri Bakanlığında ABD merkezli “Delta Crescent Energy LLC” adlı enerji şirketi ile SDG arasında imzalanan petrol anlaşmasına yönelik bir açıklama yayımlandı. Yapılan açıklamada söz konusu petrol anlaşmasının uluslararası hukuka aykırı olduğu, terörü finanse ettiği ve Suriye’nin toprak bütünlüğünü tehdit ettiği belirtilerek anlaşmaya destek veren ABD yönetimi kınandı. YPG’nin bu hamlesinin, Suriye’yi bölme ve doğal kaynaklarını kullanma amacını açıkça gösterdiği belirtildi.¹

Rusya Dışişleri Bakanlığı cuma günü yaptığı açıklamada, ABD’li şirket ve SDG arasındaki petrol anlaşmasında uluslararası hukukun sistematik olarak çiğnemesinin yanı sıra uluslararası toplumun bu harekete uygun bir şekilde yanıt vermemesi konusunda derin endişe ve üzüntü duyduklarını bildirdi.²

Petrol anlaşmasına bir tepki de İran Dışişleri Bakanlığında geldi. Bakanlık Sözcüsü Abbas Musevi yaptığı yazılı açıklamada “Bu anlaşmanın Suriye topraklarında yasa dışı işgalci bir güç olan ABD tarafından imzalanmasının hukuki geçerliliği yoktur. Anlaşma, bu ülkenin Suriye’nin doğal kaynaklarını yağmalamak için attığı bir başka adımdır” ifadesi yer aldı.³

• Suriye Rejimi Bölgesi:

İsrail ordusu Golan Tepeleri’nde Suriye-İsrail sınır hattına bomba yerleştirmeye çalışan dört kişilik bir grubu etkisiz hâle getirdiklerini açıkladı. İsrail ordusu sözcüsü, yaptığı açıklamada saldırıyı yapan grubun kimle ilişkili olduğunu söylemek için erken olduğunu fakat İsrail’in, Suriye rejimini sorumlu tutacağını dile getirdi. Saldırının ardından İsrail ordusu, Suriye’de rejime ait gözlem noktalarını, istihbarat merkezlerini, uçaksavar bataryalarını, komuta ve kontrol üslerini vurduklarını açıkladı. Sonrasında ise İsrail’in bu saldırısına Rusya Dışişleri Bakanlığı tarafından kınama geldi. Moskova, yapılan saldırıyı “kararlılıkla” kınadıklarını dile getirdi.⁴

Suriye rejimi, SDG ve ABD’li bir petrol şirketi olan Delta Crescent Energy LLC arasında imzalanan anlaşmayı “hırsızlık” ve “Suriye’nin egemenliğine hakaret” olarak tanımlayarak kınadı.⁵

• Fırat’ın Doğusu:

Suriye’nin kuzeydoğusundaki Arap aşiretler, ABD ve SDG güçlerinin Deyrizor kırsalından çıkması çağrısı yapan protestolar düzenledi. SDG milisleri protestoculara gerçek mermi ile müdahale etti ve üç sivil olaylar sırasında yaralandı.⁶ Yerel kaynaklardan elde edilen

bilgilere göre, SDG güçlerinin bölgede dalga hâlinde yayılan protestolara karşı misilleme için Şühail kentindeki vatandaşların evlerine baskın düzenlediği, mülkleri yaktığı, sivilleri kaçırdığı, Suriye rejimine yakın bazı kişileri tutukladığı ve protestoları önlemek amacıyla şehir içinde birkaç kontrol noktası kurduğu ortaya çıktı.⁷

Bölgedeki Arap aşiretler ve aktivistler Deyrizor'un 50 kilometre doğusundaki Ziban beldesinde durumu sakinleştirmek için bir toplantı düzenledi. Toplantıda sadece durumun sakinleşmesi talebi değil; SDG'nin bölgedeki ihlalleri, bölge halkını yönetimden uzaklaştırması ve petrol kaynaklarının kontrolü gibi meseleler de ele alındı. Toplantı sonrasında yayınlanan bildiriye, SDG'nin askerî ve sivil hizmetlerinde bulunan tüm Arap aşiret üyelerinin SDG'den derhâl ayrılarak Deyrizor kırsalında oluşturulan Arap aşiret ordusuna katılması çağırısı yapıldı.⁸

SDG'nin Elbu Kemal alayı komutanı, Deyrizor'un Hajin kasabasında kimliği belirsiz bir kişi tarafından hedef alınarak öldürüldü.⁹ Son zamanlarda Münbiç, Halep, Deyrizor, Rakka ve Haseke illerinde SDG mensuplarına yönelik artan suikast girişimlerinde toplamda 558 kişi hayatını kaybetti.¹⁰

Haseke merkezinin güneyinde yer alan eş-Şeddadi kasabasında, ABD askerlerinin bulunduğu bir üsse bilinmeyen bir grup tarafından roket atıldı. Geçtiğimiz birkaç ay içinde Haseke ve Deyrizor eyaletlerindeki ABD askerleri, yine bilinmeyen gruplar tarafından saldırıya uğradı. Bu saldırılar sonucunda 2 ABD askerinin öldüğü açıklanmıştı. Deyrizor'da SDG kontrolü altındaki bir üs, Arap aşiretlerinden bir grup tarafından ele geçirildi. Son zamanlarda, Suriye'deki ABD birliklerine yönelik saldırılarda artış olduğu gözlemlendi.¹¹

Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA) sözcüsü David Swanson, 3 Ağustos'ta El Hol kampında bulunan 3 sağlık çalışanına yapılan koronavirüs testinin pozitif çıktığını bildirdi. Sözde Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi kontrolü altında bulunan bölgelerde şimdiye kadar 54 koronavirüs vakası bildirilmiş oldu.¹²

• İdlib:

İdlib Gerginliği Azaltma Bölgesi'nde, Suriye rejimi güçleri tarafından gerçekleştirilen hava saldırısında en az 3 sivil hayatını kaybederken 7'si de yaralandı. Esad rejimi ateşkes ihlallerini uzun süredir sürdürmektedir.¹³

Suriye rejimine ait güçler Suriye'nin kuzeyini hedef aldı. Ağır silahlar ve top atışlarıyla yapılan saldırı Heyet Tahrir uş-Şam (HTŞ) tarafından geri püskürtüldü. Rejim güçleri 12 askerini kaybederken, HTŞ 6 militanını yitirdi.¹⁴

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset:

Cumhurbaşkanı Berham Salih, Başbakan Mustafa Kazimi'nin erken seçimler için 6 Haziran 2021 tarihini işaret etmesinin ardından hükûmetin meclisin feshedilmesi için Cumhurbaşkanlığına talep göndermesi durumunda bu talebi onaylayıp meclise göndereceğini ifade etti.¹⁵

Başbakan Kazimi, protesto gösterileri sırasında güvenlik güçleri tarafından işkence gören ve işkence görüntüleri sosyal medyada büyük tepki toplayan Hamid Said isimli genci makamında kabul ederek Said'e yapılan davranışın vatandaşın itibarına yapılmış bir saldırı olarak nitelendirdi.¹⁶ Kazimi ayrıca güvenlik güçleri içindeki konumunu göstericilere karşı saldırganlık için kullanan kişilerin soruşturmaya maruz kalacağını ve suçlu bulunmaları durumunda cezaya çarptırılacağını vurguladı.

Başbakanlık Medya Ofisinden yapılan açıklamada Başbakan Kazimi'nin 20 Ağustos'ta Washington'u ziyaret ederek ABD Başkanı Donald Trump ile bir araya geleceği ve Beyaz Saray'daki ziyarette karşılıklı güvenlik, ekonomi ve enerji meselelerinin masaya yatırılacağı bildirildi.¹⁷

İŞİD'in 3 Ağustos 2014'te düzenlediği Sincar Katliamı'nın altıncı yıl dönümü dolayısıyla yazılı açıklama yayınlayan Parlamento Başkanı Muhammed Halbusi, İŞİD'in Ezidi halkına karşı işlediği cinayet, istismar ve zorla yerinden etme suçlarını büyük bir acıyla hatırladıklarını belirterek "herhangi bir dini veya mezhebi temsil etmeyen bu insanlık dışı korkakça terörist eylemi kınıyorum" ifadelerini kullandı.¹⁸ Başbakan Kazimi'nin ise Sincar Katliamı esnasında tutsak olarak doğan altı yaşındaki Ezidi Garibe Hayro'yu makamında ağırlayarak başbakanlık koltuğuna oturtması özellikle sosyal medyada beğeni topladı.¹⁹

Hükûmet Sözcüsü Ahmed Molla Talal, telekonferans yoluyla gazetecilere yaptığı açıklamada Erbil ile Bağdat arasındaki sorunların anayasal çerçevede çözülmesi gerektiğini belirterek İKBY hükûmetinden bir heyetin müzakereler için yakında Bağdat'ı ziyaret edeceğini açıkladı.²⁰

Sincar Katliamı'nın yıl dönümü dolayısıyla yazılı açıklama yayınlayan BM Irak Özel Temsilcisi Jeanine Hennis-Plasschaert, İŞİD terörü mağduru Ezidilerin yaşamlarını yeniden inşa edebilecekleri bir ortamın sağlanması için Erbil ve Bağdat'a bir an önce anlaşmaya varma çağrısında bulundu.²¹

• Güvenlik:

Başkent Bağdat'ta hükûmet binalarının ve yabancı misyon temsilciliklerinin bulunduğu Yeşil Bölge'ye Katyuşa füzesiyle saldırı düzenlendiği öğrenildi.²² Saldırı nedeniyle ABD Büyükelçiliğinde sirenler çaldığı kaydedilirken Katyuşa roketinin Yeşil Bölge'de konuşlu füze savunma sistemi tarafından imha edildiği belirtildi. Öte yandan Irak güvenlik güçleri, yapılan operasyon sonucu Yeşil Bölge'ye düzenlenecek saldırıda kullanılacağına inanılan yedi Katyuşa füzesinin ele geçirildiğini açıkladı.²³

Savunma Bakanlığına bağlı Medya Güvenlik Ağı, Dikar vilayetinde Uluslararası Koalisyon Güçlerine lojistik malzeme taşıyan konvoya bombalı saldırı yapıldığını açıkladı.²⁴ Yere düşenen patlayıcının, konvoyun geçişi esnasında patlamasının ardından can kaybının olmadığı bildirilirken bazı tırların hasar aldığı kaydedildi.

• Ekonomi:

Irak Petrol Bakanı İhsan Abdulcabbar, Suudi Arabistan Enerji Bakanı Abdulaziz bin Selman ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesinde ağustos ayının başlangıcından beri Irak'ın OPEC+ ile imzalanan petrol üretimini kısma anlaşması yükümlülüklerine bağlı kaldığını; Irak'ın mayıs, haziran ve temmuz ayında petrol üretim kotasını aşması nedeniyle ağustos ve eylül ayı boyunca günlük petrol üretiminde 400 bin varil kesintiye gidileceğini açıkladı.²⁵

Irak Elektrik Bakanlığı sözcülerinden Ahmed İbadi, özellikle yaz aylarında ülkede protesto hareketlerine sebep olan elektrik kesintilerinin önüne geçebilmek için 200 megawattlık elektrik ithalatı için Türk makamlarla müzakere hâlinde olduklarını açıkladı.²⁶

Irak Sınır Kapıları Kurumu, Irak-İran arasındaki Şelamce Sınır Kapısı'nın 8 Ağustos itibarıyla yeniden ticari geçişlere açıldığını duyurdu.²⁷

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Irak Çevre ve Sağlık Bakanlığı, ülkede yeni tip koronavirüs salgını vaka sayısının 150.115'e, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının ise 5.392'ye yükseldiğini açıkladı. Son verilerin ışığında Irak'ın yeni tip koronavirüs salgını kaynaklı can kayıplarında Arap dünyasında ilk sıraya yükseldiği kaydedilirken²⁸ Bakanlar Kurulu kararıyla Irak'ta uygulanan kısmi sokağa çıkma yasağının 15 Ağustos'a kadar uzatıldığı belirtildi.²⁹

4 Ağustos'ta Beyrut Limanı'nda meydana gelen patlamanın ardından Irak Ulaştırma Bakanlığı, Basra vilayetindeki limanlarda depolanan patlayıcı materyallerin durumuna yönelik inceleme yapılması için Irak Liman İşletmeleri Kurumuna üç günlük süre

tanıdığını açıkladı.³⁰ Bakanlık, incelemelerden sonra Basra limanlarında patlayıcı özelliğe sahip kimyasal, radyoaktif ve yanıcı maddelerin tespit edilerek şehirden uzak güvenli bölgelere taşınacağını bildirdi. Irak Parlamentosu Güvenlik ve Savunma Komisyonu üyesi Yüstra Recep de konuya ilişkin yaptığı açıklamada Beyrut'taki patlamadan ders çıkarılması gerektiği vurgulayarak hükûmetten yerleşim alanlarındaki silah ve mühimmat depolarını şehir merkezlerinin dışına taşınmasını talep etti.³¹

Başbakan Kazımi, Beyrut'ta meydana gelen facianın ardından yaptığı yazılı açıklamada Irak'ın Lübnan'a acil tıbbi yardım malzemeleri yüklü özel bir uçak gönderdiğini belirtti.³²

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset:

Irak Başbakanı Mustafa Kazımi'nin, devlet bakanı olarak aday gösterdiği ve ismini parlamentoya sunduğu Hasan Özmen Beyatlı hayatını kaybetti. Kalp krizi nedeniyle hayatını kaybettiği açıklanan Beyatlı'nın ölümü sonrası açıklama yapan Irak Türkmen Cephesi Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Türkmeneli siyaseti ve Türkmeneli davasının çok değerli bir ismi kaybettiğini vurguladı.³³

Türkmeneli Partisi Yürütme Kurulu Üyesi Timur Beyatlı, Haşdi Şaabi Kuzey Bölgesi Sorumlusu Yılmaz Neccar'ı, Haşdi Şaabi Kuzey Bölgesi Komutanlığında ziyaret etti. Yılmaz Neccar ve Timur Beyatlı'nın görüşmesinde Kerkük'teki güvenlik durumunun ele alındığı belirtilirken ayrıca Beyatlı tarafından Haşdi Şaabi'nin bölge istikrarına yönelik katkılarına vurgu yapıldığı bildirildi.³⁴

Kerkük Valisi Rakan Said el-Cuburi, Kürt siyasi partilerin Kerkük'te Araplaştırma politikası gerçekleştirildiği yönündeki iddialarının doğru olmadığını belirtti. Kerkük'teki tarım arazilerinin kontratlarıyla ilgili yaşanan sorunları mevcut yasalara göre çözmek istediklerini bildiren Cuburi, Kerkük'ün geçirdiği istikrarlı dönemde Kerkük idaresinin yasalara bağlı olduğunu ifade etti. Parlamentoda bulunan Kürt siyasi partilerine mensup milletvekillerinin Kerkük'te Valilik tarafından Araplaştırma politikalarının yürütüldüğü yönündeki iddialarının ön yargılı bir tavır olduğunu ifade eden Cuburi, Araplaştırma iddiaları ile halk arasında etnik kışkırtma hedeflendiğini söyledi. Cuburi, Araplaştırma iddiasında bulunanların herhangi bir hukuki dayanak sunmadıklarını söyledi.³⁵

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik Gruplardan Sorumlu Bölge Bakanı Aydın Maruf ile görüştü. Görüşme sonrası resmî sosyal medya hesabından açıklama yapan Çavuşoğlu görüşmede; Irak'taki gelişmeleri, IKBY-Türkiye

ilişkilerini ve Türkmenlerin durumunu ele adlıklarını belirtti. Çavuşoğlu ayrıca Türkiye'nin Türkmen kardeşlerinin her zaman yanında olacağını vurguladı.³⁶

Kerkük Arap Cephesi Başkan Yardımcısı Nazım eş-Şimmeri, Kerkük'te Kanun Uygulama Operasyonu'nun üzerinden iki sene geçmesine karşın Arap ile Kürt çiftçileri arasında sorunların yaşandığını açıkladı. Şimmeri, Kerkük Ziraat Müdürlüğü'nün kendileri ile iş birliği yapmaması nedeniyle tarım arazileri konusunda Araplar ile Kürtler arasında sorunlar yaşandığını ifade etti. Diğer yandan Kerkük Arap Cephesi milletvekilleri tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'teki Arap çiftçilerinin haklarını sağlamak için Kazimi'ye çağrı yapıldı. Buna karşın KYB Kerkük milletvekilleri tarafından yapılan açıklamada ise Kerkük Arap Cephesi tarafından yapılan açıklamanın doğru olmadığı ve Anayasa'nın 140. maddesi kapsamında uygulanan normalleşme süreciyle Kürt ailelerinin Kerkük'teki eski yerlerine yerleştiği belirtildi.³⁷

IKBY Etnik Gruplardan Sorumlu Bölge Bakanı Aydın Maruf, Yezidilerin ruhani lideri Mir Hazım Tahsin Beg'i Duhok'taki konutunda ziyaret etti. Türkmen Bakan Maruf, Mir'in Yezidilerin evlerine dönebilmeleri için hem IKBY, hem Bağdat merkezî hükûmeti hem de Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların konuya daha fazla duyarlılık göstermeleri gerektiğini ifade etti. Bölgede güvenlik ve siyasi istikrarın sağlanmasının herkesin ortak isteği olduğunu kaydeden Maruf, "Hem Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bakan hem de bölgesel hükûmet olarak bölgede yaşayan tüm etnik grupların yaşadığı sorunları ve yapılması gerekenleri yakından takip ediyoruz" diye konuştu.³⁸

• Güvenlik:

Kerkük Arap Cephesi Başkan Yardımcısı Nazım eş-Şimmeri, Kerkük'ün güvenliğinin yalnızca Irak merkezî hükûmetine bağlı güçler tarafından sağlanmasını istediklerini belirtti. Şimmeri, bazı Kürt siyasi partilerin bölgedeki terör örgütü IŞİD saldırılarını öne sürerek Peşmerge'nin kentte görevlendirilmesi gerektiği yönündeki taleplerinin kabul edilemez olduğu vurguladı. Peşmerge'nin Kerkük'e geri dönüşünün kentteki sosyal ve toplumsal istikrara zarar vereceğine dikkati çeken Şimmeri, kentte görev yapan Federal Polis, Irak Ordusu ve Polis Teşkilatının güvenliği sağlama noktasında yeterli olduğunu ifade etti.³⁹

Irak Güvenlik Medya Ağı tarafından yapılan açıklamada, IŞİD'in bölgedeki askerî liderlerinden olan bir teröristin gerçekleştirilen operasyon neticesinde Kerkük'te yakalandığı bildirildi. Yapılan açıklamada, yakalanan IŞİD mensubunun Kerkük'e bağlı Beşir köyüne düzenlenen saldırılarda yer aldığı, söz konusu terör saldırılarına liderlik ettiği bildirildi.⁴⁰

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Irak Sağlık Bakanlığı, Kerkük'te 9 Ağustos 2020 itibarıyla koronavirüsten 7 kişinin daha hayatını kaybettiğini açıkladı. Toplam vaka sayısının 5.854'e çıktığını belirten Bakanlık, toplam ölü sayısının ise 291'e ulaştığını bildirdi.⁴¹

■ IKBY GÜNDEMİ**• Siyaset:**

25 Temmuz'da KYB Eş Başkanı Bafıl Talabani ile IKBY Başkanı ve KDP Başkan Yardımcısı Neçirvan Barzani'nin yüz yüze görüşmesinin ardından KDP ile KYB'nin bir araya gelerek iki parti arasında gerilime sebebiyet veren konuları masaya yatıracağı öğrenildi.⁴² İktidar ortağı iki partinin Bağdat ile Erbil ilişkilerinden Irak'taki erken seçime birçok konu hakkında istişare etmesi beklenirken, görüşmede sözde bağımsızlık referandumundan sonra Kerkük'ün değişen durumunun da masaya yatırılacağı iddia edildi.⁴³ Öte yandan geçtiğimiz haftalarda medyaya yansıyan KYB'nin meclis oturumlarını boykot etme çağrısının aksine KYB grubunun IKBY Meclisindeki oturumlara katılması dikkat çekti.⁴⁴

IKBY Parlamentosu kürsüsünden Başbakan Mesrur Barzani'ye yönelik yolsuzluk iddialarını dile getiren Komala İslami Partisi Grup Başkanvekili Soran Omar, hakkında başlatılan soruşturmanın ardından milletvekilliği görevinden istifa etti. Omar'ın istifası için düzenlenen parlamento oturumunda KYB ve Goran milletvekilleri Omar'ın istifasını reddederken, KDP grubu ve azınlık milletvekillerinin Omar'ın istifası için olumlu oy kullandığı belirtildi.⁴⁵ Öte yandan İslami Birlik Partisi ve Komala İslami Partisi mensuplarının oturuma katılmaması dikkat çekti.

Yeni Nesil Hareketi Partisi Genel Başkanı Şehsuvar Abdulvahid, Bağdat'ı ziyaret ederek Irak Başbakanı Mustafa Kazımi başta olmak üzere birçok Iraklı siyasi lider ile bir araya geldi. Başbakan Kazımi ile görüşmesinin ardından Kurban Bayramı'ndan sonraki süreçte Bağdat ile Erbil arasındaki memur maaşı krizinin çözüme kavuşacağını açıklayan Şehsuvar Abdulvahid'in Bağdat ziyareti Yeni Nesil Hareketi'nin KDP ve KYB'ye alternatif olarak Bağdat'ta Kürtleri temsil etmek iddiasında olduğu şeklinde yorumlandı.⁴⁶

• Ekonomi:

Bağdat ile Erbil arasında yeni bir mali anlaşma imzalanmasına yönelik yürütülen müzakerelerin son aşamaya geldiği ve anlaşma taslağının hazır olduğu iddia edildi. Buna göre IKBY'deki iç gelirin yarısı ile günlük 250 bin varil ham petrolün merkezi hükûmete teslim edileceği öne sürülürken Bağdat'ın buna karşılık IKBY'deki memur maaşlarının

ödenebilmesi için Erbil'e aylık yaklaşık 300 milyon dolar göndereceği belirtilmektedir. Bu noktada IKBY'nin altı aylık bir mali anlaşma talep ettiği iddia edilirken Bağdat'ın ise yeni anlaşmanın 6 Haziran 2021'deki erken seçimlere kadar yürürlükte kalmasını arzuladığı vurgulanmaktadır.⁴⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat:

IKBY'de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs vaka sayısı 16.497'ye yükselirken virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 623'e, virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının ise 10.002'ye ulaştığı duyuruldu.⁴⁸

Sağlık tedbirlerinin alınmasının ardından Erbil ve Süleymaniye Havalimanları yeniden uçuşlara açıldı.⁴⁹

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Riyad yönetimi, krallık için bir ilke imza atarak Suudi Arabistan'ın kültürünü tanıtmak amacıyla 3 Suudi kadını kültür ataşesi olarak atadı. Kadın ataşelerden Dr. Emel bint Cemil Fatânî Birleşik Krallık'a, Dr. Fahda bint Abdulaziz Âl Şeyh İrlanda'ya atanırken Dr. Yusra bint Hüseyin el-Cezâirî ise Fas'a kültür ataşesi vekili olarak görevlendirildi. Bu ülkelerin yanı sıra Ürdün, Mısır ve Kuveyt'e de kültür ataşesi atandı.⁵⁰

Suudi istihbaratının önemli isimlerinden biri olan Saad el-Cebri tarafından ABD'de Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'a karşı dava açıldı. Davada Veliht Prens'in gazeteci Cemal Kaşıkçı'nın ölümüne sebep olan grubun üyelerini birkaç gün sonra el-Cebri'yi öldürmeye çalışmak için Suudi Arabistan'dan Kanada'ya gönderdiği iddia ediyor.⁵¹ El-Cebri, eski Veliht Prens Muhammed bin Nayef'e yakın isimlere yönelik başlatılan gözaltı süreçleri nedeniyle Haziran 2017'de Türkiye'ye, Eylül 2017'de ise buradan Kanada'ya kaçmıştı.

Hafta içinde Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Ferhan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne (GKRY) bir ziyaret gerçekleştirerek mevkidaşı GKRY Dışişleri Bakanı Nikos Christodoulides ile görüştü. Söz konusu görüşmenin ardından açıklama yapan Ferhan, "Doğu Akdeniz'deki gelişmelerden çok endişe duyuyoruz" ifadelerini kullanarak Riyad yönetiminin Kıbrıs Rum kesiminin egemenliğine desteğini belirtti.⁵²

4 Ağustos tarihinde ABD'nin Wall Street Journal gazetesinde yayınlanan bir haberde, Suudi Arabistan'ın Medine'nin kuzeyinde yer alan el-Ula kentinde uranyum cevherinin

madenden çıkarıldıktan sonra işlenerek elde edilen ve nükleer reaktörlerde yakıt olarak kullanılan “Sarı Pasta” adı verilen ürünü işlemek için Çin’in de desteğini alarak gizli bir tesis inşa ettiği ifade edilmişti. İran uyarıda bulunarak Suudi Arabistan’a üzerinde çalıştığı gizli nükleer programını, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı’nın (IAEA) denetimine açma çağrısında bulundu. İran’ın IAEA Daimî Temsilcisi Kazım Garibabadi konunun şeffaflaştırmasını istedi.⁵³

American Foreign Policy gazetesi, Suudi Arabistan ile Katar arasındaki gerilim ile ilgili olarak dikkat çeken iddialarda bulundu. Haberde, Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdülaziz tarafından ABD Başkanı Donald Trump’a Haziran 2017’de uygulanan abluka sonrası “Katar’ı işgal etme” teklifi götürüldüğü ancak Trump’ın bu öneriyi kesin olarak reddettiği ve Kuveyt’in ara buluculuk rolü üstlenmesini istediği ifade edildi.⁵⁴

• Birleşik Arap Emirlikleri:

Hakkında çıkan yolsuzluk iddiaları ve soruşturmalar karşısında ülkesinden ayrılarak ortadan kaybolan eski İspanya Kralı Juan Carlos’un Birleşik Arap Emirlikleri’nde (BAE) olduğu iddia edildi. İspanya merkezli bir gazete tarafından özel bir jetle BAE’ye kaçtığı ifade edilen Carlos’un, başkent Abu Dabi’deki Emirates Palace Hotel’de kaldığını belirtilirken BAE yetkililerinden henüz bir açıklama gelmedi. Eski Kral Carlos, 2012 yılında İspanyol konsorsiyumu tarafından kazanılan Mekke-Medine hızlı tren ihalesinden 100 milyon euro komisyon almakla suçlanıyor.⁵⁵

BAE Dışişlerinden sorumlu Devlet Bakanı Enver Gargaş, Twitter hesabından yaptığı paylaşımda Mısır ile Yunanistan arasında Doğu Akdeniz’deki deniz sınırlarının belirlenmesine ilişkin münhasır ekonomik bölge anlaşmasını, “uluslararası hukukun orman hukukuna karşı zaferi” olarak nitelendirerek⁵⁶ Türkiye’yi hedef aldı. Sözde “Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Anlaşması”, 6 Ağustos’ta Kahire’de Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri ile Yunan mevkidaşı Bakan Nikos Dendias tarafından imzalanmıştı. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ise bahsi geçen anlaşmanın hem Türkiye’nin hem de Libya’nın kıta sahanlığını ve haklarını ihlal ettiğinin altını çizmişti.

Son olarak, Libya ordusuna bağlı Sirte ve Cufra Ortak Operasyon Dairesi Sözcüsü General Abdulhadi Dırah tarafından Libya’da bir televizyon kanalına verdiği röportajda BAE’nin Arap ülkelerine yönelik dış politikasına ilişkin yorumda bulundu. Dırah, bölgedeki pek çok çatışmanın arkasında rol oynayan Abu Dabi yönetiminin Arap ülkelerindeki tüm sorunlarla bağlantılı olduğunun altını çizerek BAE’yi “Arapların arasındaki kanserli bir hücre” olarak nitelendirdi.⁵⁷

• Katar:

4 Ağustos Salı günü Lübnan Beyrut Limanı'nda gerçekleşen patlamanın ardından Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed el-Sani, Lübnan Cumhurbaşkanı Mişel Avn ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşmede hayatını kaybedenler için Avn'a başsağlığı dileyen Emir el-Sani, ülkesindeki ilgili makamlara acil yardım gönderilmesi yönünde talimat verdi.⁵⁸ Katar ve Türkiye Lübnan'daki patlamanın ardından ivedi şekilde Lübnan'a ilk yardım gönderen ülkelerdi. Bu kapsamda Doha yönetimi tarafından Lübnan'a her biri 500 yatağa sahip iki sahra hastanesi ile birlikte tıbbi ve insani yardım malzemesi taşıyan 4 uçak gönderildi.⁵⁹ Ayrıca Katar'da Lübnan halkı için düzenlenen bağış kampanyası için Emir el-Sani, 14 milyon dolarlık bir bağışta bulundu.⁶⁰

Son olarak, Doha yönetiminin patlama sonrası yardım için gönderdiği Özel Kuvvetler Komutanlığına bağlı arama ve kurtarma ekibinde Katar Emiri el-Sani'nin kardeşi Halife bin Hamed de yer aldı.⁶¹ Patlama sonrası Katar'daki Aspire Tower ve Sheraton Otelleri ile Katar Ulusal Müzesi ve İslam Sanatları Müzesi, Lübnan bayrağının renkleriyle aydınlatıldı.⁶²

• Kuveyt:

Kuveyt hükûmeti, vatandaşlarının ve yabancı işçilerin ülkeye gelmeden 72 saat önce test yapmış olması ve Kuveyt'e geldikleri tarihten itibaren insanların 14 gün karantina altında kalması gerektiğini belirtti. 31 ülkeden Kuveytli olmayan insanların direkt ya da transit olarak belli kriterleri sağlamadıklarını sürece Kuveyt'e seyahat edemeyecekleri de duyuruldu. Yalnızca üçüncü bir ülkede 14 gün karantina altında kalan ve son 72 saat içerisinde koronavirüs testi negatif çıkan insanların seyahat edebilecekleri belirtildi.⁶³

Yurt dışında kalıp Kuveyt'e dönemeyen yabancı işçiler için üç aşamalı bir plan hazırlandığı açıklandı. Havaalanında yoğunluk yaşanmaması için öncelik sırasına göre işçilerin gelebileceği belirtildi. Buna göre tıbbi personeller, hakimler ve öğretmenler ilk grupta ailesi Kuveyt'te yaşayan ve aile ikametgâh izni olanlar ikinci grupta ve son olarak geri kalan işçilerin de üçüncü grupta ülkeye dönmesi kararlaştırıldı.⁶⁴ Hindistan ile işçilerin dönebilmesi için görüşmeler gerçekleştirildi ve uçuşların 10 Ağustos-24 Ekim tarihleri arasında devam edeceği bildirildi.⁶⁵

Hükûmet kurumları tarafından işe alınan yabancı işçilerin %50 oranında 3 ay içerisinde azaltılması planlanmaktadır. Demografik dengesizlik sebebiyle böyle bir karar alındığı belirtilmiştir. Haziran ayında Başbakan Şeyh Sabah el-Halid es-Sabah'ın yabancı işçi oranını %70'ten %30'a indirmeyi hedeflediklerine dair sözlerine vurgu yapılmıştır.⁶⁶

Uçuş yasakları sebebiyle Mısırlı pek çok işçinin Kuveyt'te işlerini kaybettiği açıklanmıştır. Kuveyt'e yeniden gelebilmeleri için yeni çalışma izni ve vize almaları gerekmektedir. Mısır'da öğrenim gören pek çok Kuveytli öğrenci de uçuş yasağından dolayı sorun yaşamaktadır.⁶⁷

Mısır ile Kuveyt arasında yaşanan bayrak yakma videosu sorunu çözüldü. Bir Mısırlının yayalara Kuveyt bayrağını yakarlarsa 500 dolar vereceğini söylediği video Kuveytliler tarafından kınanmıştı. Mısırlı yetkililer videoda görünen kişiyi gözaltına alarak sorguladı. Kişi, insanların kabul etmediklerini ve Mısır ile Kuveyt arasındaki ilişkilerin ne kadar güzel olduğunu göstermeye çalıştığını; Mısırlıların para ile etkilenmediği ve ahlaki değerleri seçtiklerini iddia etti. İfade vermesinin ardından serbest bırakıldı.⁶⁸

• Umman:

Umman'ın Ulusal İstatistik ve Bilgi Merkezi, mart ve haziran ayları arasında 79.000 yabancı işçinin ülkeyi terk ettiğini açıkladı.⁶⁹

Koronavirüs ve Kurban Bayramı dolayısıyla uygulanan sokağa çıkma yasağının 8 Ağustos itibariyle sona erdiği ancak 15 Ağustos'a kadar 21.00-05.00 saatleri arasında yasak uygulanacağı açıklandı.⁷⁰

• Bahreyn:

Hafta başında Bahreyn Dışişleri Bakanı Dr. Ez-Zayani ile Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Dışişlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Dr. Enver Gargaş arasında bir telefon görüşmesi gerçekleştirildi. Bu görüşmede iki ülke arasındaki kuvvetli ilişkilerin önemine vurgu yapılırken Arap dünyasının güvenliğine yönelik iş birliğinin kuvvetlendirilmesine dönük atılabilecek adımlar üzerinde fikir alışverişi yapıldı.⁷¹ Türkiye Cumhuriyeti Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın BAE'ye yönelik son açıklamaları Bahreyn'de tepkiyle karşılandı. Temsilciler Konseyi bir açıklamada bulunarak Akar'ın açıklamalarını kınadı ve Türkiye tarafından yapılan açıklamaları provokatif olarak nitelendirdi.⁷² Tepkiler bununla sınırlı kalmadı, Dışişleri Bakanlığından da bir kınama yayınlandı. Mesajda Hulusi Akar'ın sözlerinin diplomatik normlardan uzak olduğuna vurgu yapıldı.⁷³ Yine aynı minvalde bir başka açıklama da Şura Konseyi Dışişleri, Savunma ve Ulusal Güvenlik Komitesinden yapıldı.⁷⁴ Temsilciler Konseyinden yapılan bir başka açıklamada, Türkiye bölgede yayılcı bir politika takip etmekle suçlandı ve Körfez İşbirliği Konseyi üye ülkelerinin Türkiye ile olan ekonomik ve turizm ilişkilerinin kesmesi çağrısında bulunuldu.⁷⁵ Geçtiğimiz hafta bir başka gelişme de Doğu Akdeniz'de yaşandı. Mısır ve Yunanistan arasında bir münhasır ekonomik bölge anlaşması imzalandı. Yapılan bu anlaşma sonrası Bahreyn Dışişleri Bakanlığı bir açıklamada bulunarak anlaşmayı memnuniyetle karşıladığını ifade etti.⁷⁶

Yemen:

Yemen’de bu hafta etkili yağışlar yaşandı ve söz konusu yağışlar ülkenin bazı bölgelerinde sele sebep olarak can kaybına yol açtı. Aden Körfezi ve Kızıldeniz’in güney kısımlarında etkili olan fırtına sonrasında 17 kişinin yaşamını yitirdiği bilgisi paylaşıldı.⁷⁷ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı da bu sel felaketi üzerine bir taziye mesajı yayınladı.⁷⁸ Sel dolayısıyla Sanaa şehrindeki tarihî yapılar da büyük zarar gördü. Şu an İran destekli Husi milislerin kontrolü altında bulunan şehirdeki kültürel mirasın korunması için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)’ya başvuruda bulunuldu.⁷⁹ Selin büyük zarar verdiği Sanaa’daki Eski Şehir bölgesi 1986 yılında UNESCO’nun dünya kültür mirası listesinde yer almaktadır.⁸⁰

Diğer taraftan bir önceki hafta Suudi Arabistan’ın Yemen’deki krizi yumuşatmak için Riyad Anlaşması’nın maddelerini yürürlüğe koymayı teklif eden bir planı taraflara ilettiği bilgisi medyada geniş yer bulmuş ve ilgili taraflar da bu plana olumlu baktıklarının sinyallerini veren adımlar atmışlardı. Bunun üzerine bu gelişmelere karşı ilk tepki Aden ve Hadramavt gibi bölgelerde etkili olan Güney Devrim Hareketi’nden geldi. Güney Devrim Hareketi Yüksek Konsey Başkanı Hasan Baum tarafından yapılan açıklamada BAE tarafından desteklenen Güney Geçiş Konseyi (GGK) ile Yemen hükûmeti arasında imzalanan Riyad Anlaşması’nı kabul etmedikleri ifade edildi. Açıklamada Yemen’in güneyinde bağımsız bir devlet kurulması konusunda kararlı olduklarını ve bu talebi dikkate almayan hiçbir anlaşmayı kabul etmeyecekleri ifadeleri yer aldı.⁸¹

Geçtiğimiz günlerde BAE Dışişleri Bakanı Abdullah Bin Zayid ve İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif arasında gerçekleşen görüşmeden sonra, Yemen Enformasyon Bakanlığı Müsteşarı Muhtar er-Rahbi’den bu görüşmeye yönelik bir tepki geldi. Twitter üzerinden paylaştığı mesajda Rahbi, BAE’yi İran ile dostça ilişkiler geliştirerek Yemen’deki varoluş amacından saptığını ve asıl niyetinin Yemen’in kaynaklarından yararlanmak olduğunu ifade etti.⁸²

■ KUZAY AFRIKA GÜNDEMİ**• Mısır:**

Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri ile Yunanistan Dışişleri Bakanı Nikos Dendias, başkent Kahire’de basın toplantısı düzenledi. Mısır Dışişleri Bakanı “deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmasının” imzalandığını açıklayarak söz konusu anlaşmanın “Yunanistan ile ekonomik iş birliği konusunda yeni ufuklar açtığını” söyledi.⁸³ Konu ile ilgili olarak Libya Dışişleri Bakanlığı, Yunanistan ile Mısır arasında imzalanan “sözde” deniz

yetki alanları sınırlandırma anlaşmasına tepki göstererek Libya'nın deniz haklarının ihlaline izin vermeyeceğini duyurmuştur.⁸⁴

Darbeci Abdülfettah el-Sisi tarafından yönetilen Mısır'da senato seçimlerine hazırlanmaktadır. 9 ve 10 Ağustos'ta yurt dışında ve 11 ve 12 Ağustos'ta Mısır'da başlaması planlanan senato seçimlerinde oy kullanmayan seçmenlere para cezası verilmesi planlanmaktadır.⁸⁵

Mısır, Etiyopya'nın yeni bir doldurma yönergesi taslağı önermesinin ardından Mavi Nil'deki Rönesans Barajı ile ilgili son üçlü görüşmelerden çekilme kararı aldı.⁸⁶

Dışişleri Bakanı Pompeo, Mısır Dışişleri Bakanı Samih Şükri ile görüştü. Pompeo ve Dışişleri Bakanı Şükri, siyasi görüşmeler yoluyla Libya'da BM aracılığı ile yürütülen ateşkesi desteklemenin önemi de dâhil olmak üzere bölgesel sorunları konuşuldu.⁸⁷

Mısır'da koronavirüs kaynaklı olarak hayatını kaybedenlerin sayısı 4.971'e yükseldi. Açıklanan verilere göre günlük yaklaşık 200 yeni vaka çıkan ülkede toplamda 95.417 vaka bulunmaktadır.⁸⁸

• Libya:

Türkiye ve Malta, uluslararası düzeyde tanınan Libya devletinin Ulusal Mutabakat Hükûmeti'ne desteklerini, Libya krizinin askerî bir çözümü olmadığını ve Libya'nın istikrar ve güvenliğinin hayati önem taşıdığını bildirdi. Üç ülke heyetinin, İrini Operasyonu'na ve operasyonun eksikliklerine ilişkin çekincelerini dile getirdiğinin altı çizilerek yasa dışı göç ile mücadele konusunda ortak irade sergileneceği belirtilmiştir.⁸⁹

Libya'nın başkenti Trablus'taki Mitiga Havaalanı'na, ülkenin koronavirüs salgınının yayılmasını durdurma çabalarının bir parçası olarak, 4 aylık bir aradan sonra pazar günü uçuşlar yeniden başladı.⁹⁰

Birleşmiş Milletler silah ambargosunun uygulama çabalarının bir parçası olarak İrini Operasyonu kapsamında, 250 asker taşıyan bir Alman fırkateyni beş aylık görev için Wilhelmshaven'dan yola çıktı.⁹¹ Dışişleri Bakanımız Mevlüt Çavuşoğlu, Almanya'yı İrini deniz misyonuna katılmakla eleştirerek bunu yanlış bir adım olarak nitelendirdi.⁹²

İtalya Savunma Bakanlığı, savaştan zarar gören Libya'nın BM tarafından tanınan hükûmeti ile iş birliğini güçlendireceğini açıklamıştır. Bakanlıktan yapılan kısa açıklamada, İtalya Savunma Bakanı Lorenzo Guerini ve Libya Ulusal Mutabakat Hükûmeti Başkanı Feyz el-Serrac ile geçtiğimiz çarşamba günü Trablus'ta bir araya geldiği duyuruldu. Bakanlık, her iki ülkenin de iyileştirme ve mayın temizleme faaliyetlerinde iş birliği yapacağını,

Misrata Hastanesinde ise tıp ve askerî sağlık alanındaki iş birliğini genişleterek “daha işlevsel bir alana” taşınacağını ilan etti.⁹³

ABD, Batı ve Doğu Libya'nın rakip tarafları arasında gerilimin düşürülmesi, petrol üretimi ve ihracatının sürdürülmesi ve BM liderliğindeki siyasi kulvardaki müzakerelerin yeniden başlatılması konusunda bir anlaşma olması gerekliliğini bildirdi.⁹⁴

• Tunus:

Tunus Meclis Başkanı çarşamba günü yaptığı açıklamada, Lübnan'ın başkenti Beyrut'u sallayan patlamada yaklaşık 135 kişinin hayatını kaybetmesinden dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Tunus Parlamentosundan yapılan yazılı açıklamaya göre, Ganuşi Lübnanlı mevkidaşı Nabih Berri ile yaptığı telefon görüşmesinde, “Tunuslu milletvekilleri ve halk Lübnanlı halkla dayanışma içinde” dedi. Ganuşi, Tunus'un Lübnan halkına gerekli her türlü yardımı yapmaya hazır olduğunu vurguladı.⁹⁵

Tunus'un Libya sınırında kaçakçılar ile askerler arasında çıkan çatışma sonucu bir asker yaralandığı bildirildi. Savunma Bakanlığından yapılan yazılı açıklamaya göre Libya sınırına yakın bölgede kaçakçılarla Tunus askerleri arasında çatışma çıktı ve çatışma sonucu bir asker yaralandığı ve hayati tehlikesinin bulunmadığı belirtildi.⁹⁶

Ulusal Muhafız Birlikleri 6-8 Ağustos tarihleri arasında düzensiz göç yolculukları düzenledikleri için aranan 23 kişiyi tutukladı. İtalyan yetkililer, Tunus kıyılarından düzensiz göç dalgasıyla ilgili endişelerini dile getirerek, Tunuslu yetkilileri sınırları kontrol etmeye ve somut önlemler almaya çağırdı. İtalyan makamların istatistikleri, geçtiğimiz temmuz ayında İtalyan kıyılarına 4.000'den fazla Tunuslunun geldiğini gösteriyor.⁹⁷

Başbakan adayı Hichem Mechichi, bir sonraki hükûmeti kurma konusundaki istişarelerin bir parçası olarak devrim sonrası dönemde dört başbakanla cuma günü Dar Dhiafa Kartaca'da bir araya geldi. Görüşmeden sonra konuşan eski Başbakan Yusuf Chahed, gelecekteki hükûmetin tamamen ekonomik ve sosyal meselelere odaklanmasına yardımcı olacak temiz bir siyasi ortam çağrısında bulundu.⁹⁸

• Cezayir:

Cezayir ordusundan Libya çatışmaları ile ilgili olarak yeni bir açıklama yapıldı. Cezayir dâhil olmak üzere bölge ülkeleri için ciddi etkiler yaratan Libya'daki kötüye giden duruma yönelik endişelerin arttığı bildirildi. Libya'ya zarar verebilecek her şey Cezayir'i de etkileyecektir. Bu yüzden de Libya'da barış ve istikrarın kurulması herkesin çıkarıdır açıklamalarında bulunuldu.⁹⁹

Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun, 4 Ağustos Salı günü yayınlanan bir bildiriye göre emekli olan Korgeneral Abdürrahim Arar'ın yerine Ulusal Jandarma Komutanlığı Başkanlığına General Nureddin Gouasmia'yı atadı.¹⁰⁰

Cezayir pazar günü 538 yeni koronavirüs vakası bildirdi ve toplam vaka sayısının 33.693'e yükseldiğini açıkladı. Salgından kaynaklı olarak toplam 1.293 kişinin hayatını kaybettiği bildirdi.¹⁰¹

Cezayir'in Fransa Büyükelçisi Salah Lebdioui ile koronavirüs temalı bir röportaj gerçekleştirildi. Röportajda, Fransa'da mahsur kalan Cezayirlilerin ülkelerine geri gönderilmesinden, sağlık yardımlarından ve pandemi sürecinde Fransız-Cezayir ilişkilerini değerlendiren konulara değinildi. Özellikle Fransa'nın Cezayir'e yaptığı soykırımla ilgili açıklamalarda bulunuldu.¹⁰²

• Fas:

Fas, koronavirüsün küresel yayılımına başlamasından bu yana turizm gelirlerinden en büyük kaybı yaşayan 10 ülke arasında yer almaktadır. İlk 10 içinde yer alan diğer ülkeler arasında İspanya, Mısır, Türkiye, Kosta Rika, Sri Lanka, Portekiz, Yunanistan, Tayland ve Yeni Zelanda bulunmaktadır. Fas Kralı tahta çıkışının yıl dönümünde yaptığı konuşmada 13 milyar dolarlık bir zararlarının olduğunu da ilan etti.¹⁰³

Fas, günlerdir hem enfeksiyon vakaları hem de ölümler açısından rekor rakamlara tanık olmaktadır. Salgının erken dönemlerinde rakamların çok düşük seyrettiği ülkede şu anda enfekte vaka sayısı 28.500 seviyelerindedir. Günlük ortalama 1.250 civarı virüse yakalanmış hasta bulunmaktadır. Haziran ayı sonunda Fas'ta iç seferlerin yeniden başlatılması ve ardından sınırların 15 Temmuz'da kısmen yeniden açılması turizm sektörüne umut vermişti ancak Tangiers, Marrakesh, Tetouan ve Fas gibi son derece turistik kentlerde kaydedilen yüksek ölüm oranları yeniden karantina ve sokağa çıkma yasakları gibi önlemlerin alınmasına neden oldu. Dahası Fas ordusu askerî araçları, Tangier'in sanayi bölgelerine ve Fas'ın koronavirüs sayısının yüksek olduğu bölgelere ve mahallelere tedbir amaçlı gönderildi.¹⁰⁴

Kral VI. Muhammed 4 Ağustos 2020'deki trajik patlamadan kaynaklanan zor koşulların üstesinden gelmek için Lübnan'a 8 uçaklık tıbbi yardım ve insani malzeme gönderdi. 100 kişilik sağlık personelinin de sevk edildiği bölgede Fas Lübnan'a destek amacıyla sahra hastanesi kurmaktadır.¹⁰⁵

ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli:

ABD 2015 yılında kaldırılan petrol ihracat yasağından sonra OPEC'in en önemli petrol üreticisi olan Suudi Arabistan'a 550 bin varillik bir kargo ile petrol sattı.¹⁰⁶

Kuveyt'in Japonya'ya ham petrol ihracatı haziran ayında bir önceki yıla göre %1,9 düşüşle 6,34 milyon varile düştü; Suudi Arabistan'ın Japonya'ya ihracatı %7,8'e kıyasla toplam ham petrol ithalatının %11,1'ini sağladığını açıkladı. Suudi Arabistan Japonya'nın bir numaralı petrol tedarikçisi olarak kaldı.¹⁰⁷

• Ortadođu:

Dışışleri Bakanı Mike Pompeo, ABD'nin Suriye kökenli Kürt gruplar ile Amerikan şirketi Delta Crescent Energy arasında Suriye'nin kuzeyindeki petrol sahalarını geliştirmek için bir anlaşmayı onayladığını doğruladı. Ayrıca Suriye'de, Doğu Der ez-Zor bölgesinde yoğunlaşan sadece 500 ABD askeri olduğunu bildirildi.¹⁰⁸ Anlaşmanın petrolün bir kısmını yerel olarak rafine edip kullanmak, bir kısmını da Kuzey Irak ve Türkiye üzerinden ihraç etmek olduğunu bildirildi. Şirketin öncelikli planının Suriye petrolünü potansiyel olarak Esad, Türkiye destekli güçler ve Irak Kürt Bölgesel Yönetimi de dâhil olmak üzere bölgedeki çeşitli müşterilere satmak olduğunu ve bunların daha sonra uluslararası pazarda satılabileceği bildirildi.¹⁰⁹

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), başkent Abu Dabi'deki ilk nükleer santralinin faaliyete başladığını duyurdu. Projenin, ülkenin enerji ihtiyacının %25'ini karşılaması bekleniyor.¹¹⁰

Irak ve Suudi Arabistan'ın üretimi azaltmasından sonra petrol fiyatları hafif yükseldi. Ham petrol fiyatları, OPEC üyesi Irak'ın önceki aylarda aşırı üretimi dengelemek için petrol üretimini azaltacağını açıklamasının ardından cuma günü yükseldi.¹¹¹

Bloomberg'e göre Libya'daki çatışmanın tırmanmasıyla, ülkenin ham petrol ihracatının ağustos ayında sadece 1,2 milyon varil olacağını ve temmuz ayına göre %40 düşüş göstereceğini bildirdi.¹¹² Bu yılın ocak ayında, ülkenin en büyük üretim tesisi El-Sharara da dâhil olmak üzere iki büyük petrol sahasını kapattırması sonucu Libya'daki petrol kesintileri İspanya için büyük bir endişe kaynağı hâline geldi. 2019'da Libya, İspanya'ya en büyük dördüncü petrol ihracatçısı konumundaydı.¹¹³

Mısır Genel Petrol Şirketi (GPC) tarafından yapılan açıklamaya göre şirket, kurulduğu 1957 yılından bu yana ilk kez günde 62.000 varil (bpd) üretim rekoru elde etti. Yeni

üretim rekoru; Doğu ve Batı Çölleri, Süveyş Körfezi ve Sina gibi ülkedeki çeşitli petrol sahalarında uygulanan çalışma programına bağlandı.¹¹⁴

Shell ödeme anlaşmazlığı nedeniyle çıkan olaylardan sonra Basra'dan ayrıldıktan sonra önümüzdeki hafta Basra Gaz Şirketi (BGC) ortak girişim konsorsiyumuna geri döneceğini bildirdi.¹¹⁵

İran, yaptırımların etkisini azaltmak için odağını ülkenin en büyük ikinci ihracat endüstrisi olan petrokimyaya kaydırıyor.¹¹⁶

Çin'in Genel Gümrük İdaresi (GAC) tarafından 26 Temmuz'da yayınlanan raporda, Çin'in Ocak 2007'den bu yana ilk kez haziran ayında İran'dan ham petrol ithal etmediğinin açık kanıtı olarak veriler ile gösterildi. Buna rağmen 1 Haziran-21 Temmuz arası dönemde Çin'in, İran'dan günlük ortalama 338 bin varil ithal ettiği iddia edildi.¹¹⁷

İran'ın Güneybatı Khuzestan eyaletindeki Haft Tappeh Şeker Kamışı Fabrikasında, Qeshm adasında bir petrol rafinerisinde, Güney Fars eyaletindeki Lamerd yakınlarındaki Parsian gaz rafinerisinde, Güneybatı Khuzestan eyaletinde Abadan petrol rafinerisinde ve Güney Pars'ın 22 ve 24 aşamalarında grevler olduğunu bildirildi.¹¹⁸

Saudi ARAMCO, Suudi Arabistan'daki Ras Tanura Rafinerisinde su ayrıştırma ünitesinin inşası için Tecnicas Reunidas'a 80 milyon USD tutarında bir sözleşme imzaladı. Sözleşme, rafineri su şebekesinden hidrojen sülfür ve amonyak geri kazanımını iyileştirmeyi amaçlayan yeni üniteye operasyonlara başlama yardımının yanı sıra mühendislik, satın alma, tedarik, inşaatı da içeriyor. Projenin 34 ay içinde tamamlanması planlanıyor.¹¹⁹

Dünyanın dördüncü en büyük petrokimya firması olan Saudi Basic Industries, ikinci çeyrekte 586.6 milyon dolar net zarar bildirdi.¹²⁰ Saudi ARAMCO, TOTAL ve SIBUR ekonomik olmadığı gerekçesiyle Suudi Arabistan'daki petrokimya projesi kurulmaması yönünde karar aldı.¹²¹

Abu Dhabi National Oil Company'nin bir yan kuruluşu olan ADNOC Logistics and Services (ADNOC L&S) salı günü Wanhua Chemical Group ile bir nakliye ortak girişimi kurduğunu söyledi. Yeni şirket, AW Shipping, çok büyük gaz taşıyıcılarından (VLGC'ler) ve modern ürün tankerlerinden oluşan bir filoya sahip olacak. Şirket, ADNOC Grubu ve küresel tedarikçilerden temin edilen sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) kargolarını ve diğer petrol ürünlerini Wanhua Group'un Çin'deki ve dünyadaki üretim merkezlerine taşıması planlanıyor.¹²²

Westport Fuel Systems'in tamamen sahip olduğu İtalyan yan kuruluğu MTM, büyüyen Cezayir pazarına 30.000 m³ sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) sistemi tedarik etmek için Naftal (Cezayir devletine ait petrol ve gaz dağıtım ve satışı ajansı) ile yeni bir sözleşme imzaladı.¹²³

Delek Drilling'in CEO'su, ABD'li Chevron'un İsrail'in Leviathan doğal gaz sahasına giriğu, projeyi küresel bir tedarikçiye dönüştürmek için teknik ve pazarlama ağının sağlanmasına yardımcı olacağını söyledi.¹²⁴

Delek Group Ltd. 2.25 milyar dolarlık Leviathan Bond Ltd. ihracına ilişkin Delek sondaj duyurusu gerçekleştirdi.¹²⁵

Abu Dabi Ulusal Petrol Şirketi (Adnoc) ve devlet holding şirketi ADQ, Abu Dabi'nin Ruwais'ini küresel bir downstream enerji merkezi hâline getirmek için bir ortak girişim oluşturacak.¹²⁶

Sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) teknolojisi ve ekipmanında dünya lideri olan Air Products, Qatar Petroleum'un devasa LNG üretim genişletme projesinin ilk aşaması için tescilli AP-X Doğal Gaz Sıvılaştırma Proses teknolojisini ve ekipmanını Katargaza sağlamak üzere seçildi.¹²⁷ Dünyanın en büyük LNG üretim trenleri olan dört yeni LNG proses ünitesinin her biri, yılda 7,8 milyon ton üretim kapasitesine sahip olacak.¹²⁸

■ DİPNOTLAR

- ¹ <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkey-condemns-oil-deal-between-us-and-ypg-terrorist-group-for-financing-terrorism>
- ² <https://en.farsnews.ir/newstext.aspx?nn=13990519000487>
- ³ <https://ifpnews.com/iran-condemns-us-oil-deal-with-syrian-kurdish-group>
- ⁴ <https://www.aljazeera.com/news/2020/08/israel-army-hits-squad-placing-explosives-syria-frontier-200803063527249.html>
- ⁵ <https://www.middleeastmonitor.com/20200803-civilians-killed-in-syrias-idlib-by-regime-forces-air-attacks/>
- ⁶ <https://syrianobserver.com/EN/news/59629/protests-calling-for-expelling-sdf-militias-and-us-forces-held-in-deir-ez-zor-villages.html>
- ⁷ <https://syrianobserver.com/EN/news/59697/sdf-storm-homes-and-kidnap-residents-of-al-shuhail-city-in-deir-ez-zor.html>
- ⁸ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2436376/f%C4%B1rat%E2%80%99%C4%B1ndo%C4%9Fusundaki-arap-a%C5%9Ffiretler-abd%E2%80%99nin-pkkn%C4%B1n-b%C3%B6lgelerinden>
- ⁹ <https://www.syriahr.com/en/178459/>
- ¹⁰ <https://www.syriahr.com/en/178608/>
- ¹¹ <https://bulgarianmilitary.com/2020/08/06/us-military-base-came-under-a-missile-attack-in-al-hasakah-province-syria/>
- ¹² <https://www.arabnews.com/node/1715811/middle-east>
- ¹³ <https://www.middleeastmonitor.com/20200803-civilians-killed-in-syrias-idlib-by-regime-forces-air-attacks/>
- ¹⁴ <https://syrianobserver.com/EN/news/59578/12-pro-regime-6-rebel-fighters-killed-in-syria-clashes.html>
- ¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-cumhurbaskanından-meclisin-feshedilmesi-aciklamasi/1931108>
- ¹⁶ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2428996/irak-ba%C5%9Fbakan%C4%B1-kazimi-g%C3%BCvenlik-g%C3%BC%C3%A7leri-raf%C4%B1ndan-i%C5%9Fkence-g%C3%B6ren-genci-kabul>
- ¹⁷ <https://www.middleeastmonitor.com/20200809-iraqi-prime-minister-to-visit-us-next-week/>
- ¹⁸ <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/04082020>
- ¹⁹ <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/06082020>
- ²⁰ <https://www.kurdistan24.net/tr/news/701858a5-953f-4966-b156-5212a77063bd>

- 21 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/61936ada-6246-498a-ba76-35c175d025e9>
- 22 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/a7f9c530-5f8e-4b22-b8aa-2cd351cb1ac4>
- 23 <https://www.middleeastmonitor.com/20200806-iraq-security-seizes-rockets-intended-for-baghdads-green-zone/>
- 24 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/f74930dc-238a-4fb1-9891-ecb8d568efde>
- 25 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/07082020>
- 26 <https://www.middleeastmonitor.com/20200807-iraq-to-import-electricity-from-turkey-to-tackle-deficit/>
- 27 <https://www.middleeastmonitor.com/20200809-iraq-reopens-shalamija-border-crossing-with-iran/>
- 28 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/a631eecd-91f0-4523-910c-ad9ef7638475>
- 29 <https://www.kurdistan24.net/tr/news/d135cf08-9f48-4c8b-9c38-008ddcae4e7e>
- 30 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/070820201>
- 31 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2433411/irak-meclisinden-uyar%C4%B1-l%C3%BCnban-facias%C4%B1n%C4%B1n-benzerini-ya%C5%9Famayal%C4%B1m>
- 32 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/katar-irak-ve-urdun-lubnana-4-sahra-hastanesi-gonderdi/1932174>
- 33 <https://twitter.com/Ersatsalihi/status/1291137791636779009?s=20>
- 34 https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1149500855421284&id=523275694710473
- 35 <https://baghdadtoday.news/ar/news/127407/%D8%B1%D8%A7%D9%83%D8%A7%D9%86-%D8%A7%D9%84%D8%AC%D8%A8%D9%88%D8%B1%D9%8A-%D9%8A%D8%B1%D8%AF-%D8%B9%D9%84%D9%89-%D8%A7%D8%AA>
- 36 <https://twitter.com/MevlutCavusoglu/status/1290984628539592704?s=20>
- 37 <https://www.rudaw.net/arabic/middleeast/iraq/0408202018>
- 38 <https://indyrturk.com/node/221811/d%C3%BCnya/ezidilerin-ruhani-liderini-ziyaret-eden-t%C3%BCrkmn-bakan-maruf-kamplarda-ya%C5%9Fayan>
- 39 <http://turkmenlihaber.net/turkmeneli/item/18570-kerkuklu-araplar-kentte-guvenligi-sadece-merkezi-hukumete-bagli-guclerin-saglamasini-istiyor.html>
- 40 <https://al-iraqinews.com/archives/51236>
- 41 <http://turkmenlihaber.net/turkmeneli/item/18568-kerkuk-te-150-kiside-daha-koronavirus-tespit-edildi-7-kisi-vefat-etti.html>
- 42 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=6378
- 43 <https://rwmal.net>

- 44 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2607202011>
- 45 <https://rwmal.net>
- 46 <https://politicmedia.net/detailnewsपो.asp?jimare=9801&cor=10&related=2>
- 47 <https://www.peyserpress.com/detail/5967>
- 48 <https://www.kurdistan24.net/so/default>
- 49 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/01082020>
- 50 <https://gulfnnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-kingdom-boosts-empowerment-of-women-by-appointing-three-as-cultural-attaches-1.72951480>
- 51 <https://edition.cnn.com/2020/08/06/politics/saudi-assassination-plot-allegations/index.html>
- 52 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suudi-arabistan-disisleri-bakanindan-kibris-rum-kesimine-ziyaret/1934144>
- 53 <https://ifpnews.com/iran-warns-about-saudi-arabias-covert-nukes-program>
- 54 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/trump-suudi-kralinin-katari-iscal-teklifini-reddetti-507551.html>
- 55 <https://tr.euronews.com/2020/08/07/ulkesinden-ayr-laran-eski-ispanya-kral-juan-carlos-un-birlesik-arap-emirlikleri-nde-mi>
- 56 <https://tr.sputniknews.com/ortadogu/202008081042614113-bae-misir-ve-yunanistan-arasindaki-anlasma-uluslararası-hukukun-orman-hukukuna-karsi-zaferidir/>
- 57 <https://www.dailysabah.com/politics/uae-cancerous-cell-among-arabs-in-region-libyan-army-official-says/news>
- 58 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/patlamayla-sarsilan-lubnana-bolge-ulkelerinden-yardim-teklifleri-geliyor/1931741>
- 59 <https://www.thepeninsulaqatar.com/article/05/08/2020/Qatar-sends-two-field-hospitals-and-urgent-medical-assistance-to-Lebanon>
- 60 <https://twitter.com/abdullaahmedhm/status/1291837315694972935?s=20>
- 61 <https://twitter.com/AhmedYusufm/status/1291844834446188547?s=20>
- 62 <https://www.milliyet.com.tr/tatil/muzeler-lubnan-bayragıyla-aydinlatildi-6276813>
- 63 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2913865&Language=en>
- 64 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-announces-plan-for-expats-stuck-abroad-1.73068704>
- 65 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-approves-indian-repatriation-flights-1.73018937>
- 66 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-to-dismiss-50-of-expats-working-in-government-ministries-1.72974010>

- ⁶⁷ <https://www.middleeastmonitor.com/20200806-thousands-of-egyptians-lost-their-jobs-after-kuwait-suspended-flights/>
- ⁶⁸ <https://gulfnnews.com/photos/lifestyle/egypts-dynasty-of-big-cat-trainers-takes-the-show-home-1.1588334825235>
- ⁶⁹ <https://timesofoman.com/article/3017833/oman/government/expat-numbers-in-oman-drop-by-80000-in-four-months>
- ⁷⁰ <https://timesofoman.com/article/3017813/oman/government/lockdown-between-governorates-lifted-night-time-ban-on-movement-stays>
- ⁷¹ <https://www.bna.bh/en/ForeignMinisterreceivescallfromUAEMinisterofState.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDqCPzkQlafnsN3dSGICCpxg%3d>
- ⁷² <https://www.bna.bh/en/ParliamentvoicessupporttotheUAE.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDg2a4kSdxvAFv%2b5%2bmE4elgo%3d>
- ⁷³ <https://www.bna.bh/en/BahraindenouncesTurkishDefenceMinistershostilestatementsregardingUAE.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDpax05BvtCHt5yT5LPFONvs%3d>
- ⁷⁴ <https://www.bna.bh/en/ShuracommitteedenouncesTurkishDefenceMinistershostilestatementsagainstUAE.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDnuSy2P57LhDnJ%2bB1ITo8Ek%3d>
- ⁷⁵ <https://www.bna.bh/en/ParliamentarycommitteerejectsTurkeyexpansionistpoliciescallsforhaltingeconomicandtouristactivitieswithit.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDpTwtl0YLS23cQxxUc4aKbM%3d>
- ⁷⁶ <https://www.bna.bh/en/BahrainwelcomesEgyptianGreekexclusiveeconomiczoneagreement.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlZON1%2bDlxlasnra01%2bjLGZxDkHmG0%3d>
- ⁷⁷ <https://www.aljazeera.com/news/2020/08/killed-yemen-floods-200805083059633.html>
- ⁷⁸ http://www.mfa.gov.tr/no_-163_-yemen-de-meydana-gelen-sel-felaketi-hk.tr.mfa
- ⁷⁹ <https://www.middleeastmonitor.com/20200805-yemen-calls-on-unesco-to-save-old-city-of-sanaa/>
- ⁸⁰ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemendeki-husiler-selin-vurdugu-sana-icin-bmden-destek-istedi/1930880>
- ⁸¹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemendeki-guney-devrim-hareketi-riyad-anlasmagini-kabul-etmedigini-acikladi/1930208>
- ⁸² <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/yemenden-bae-ve-iran-disisleri-bakanlarinin-gorusmesine-tepki/1930084>
- ⁸³ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/misir-ile-yunanistan-deniz-yetki-alanlarini-sinirlendirma-anlasmagini-imzaladi/1933923>
- ⁸⁴ <https://www.cnnturk.com/dunya/yunanistan-ve-misirin-sozde-anlasmasiyla-iligili-libyadan-aciklama>
- ⁸⁵ <https://www.egyptindependent.com/egypts-election-authority-considers-imposing-a-fine-on-absent-voters/>

- ⁸⁶ <https://www.aljazeera.com/news/2020/08/egypt-withdraw-latest-nile-dam-talks-consultations-200805055611960.html>
- ⁸⁷ <https://eg.usembassy.gov/secretary-pompeos-call-with-egyptian-foreign-minister-shoukry/>
- ⁸⁸ <https://www.hurriyet.com.tr/dunya/misirda-koronavirus-kaynakli-olumlerin-sayisi-5-bine-yaklasti-41582396>
- ⁸⁹ <https://www.aa.com.tr/en/politics/turkey-libya-malta-agree-on-joint-cooperation/1934079>
- ⁹⁰ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/libya-flights-resume-at-mitiga-airport-in-tripoli/1936339>
- ⁹¹ <https://www.aljazeera.com/news/2020/08/germany-deploys-250-soldiers-libyan-arms-embargo-mission-200804100730729.html>
- ⁹² <https://www.aljazeera.com/news/2020/08/turkey-cavusoglu-slams-german-role-eu-libya-mission-200806143023349.html>
- ⁹³ <https://www.arabnews.com/node/1715426/middle-east>
- ⁹⁴ <https://ly.usembassy.gov/the-ambassador-discusses-libyan-sovereignty-with-libyan-leaders/>
- ⁹⁵ <https://www.aa.com.tr/en/africa/tunisia-stands-with-lebanese-people-parliament-head/1932791>
- ⁹⁶ <https://www.haberler.com/tunus-un-libya-sinirinda-cikan-catismada-bir-asker-13490285-haberi/>
- ⁹⁷ <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Politics/12957838-implementation-of>
- ⁹⁸ <https://www.tap.info.tn/en/Portal-Politics/12955479-hichem-mechichi>
- ⁹⁹ <https://www.aa.com.tr/en/africa/algeria-warns-of-new-somalia-if-libyan-tribes-armed/1933732>
- ¹⁰⁰ <https://www.tsa-algerie.com/chanegriha-veut-faire-de-la-gendarmerie-un-pilier-de-la-securite-et-de-la-stabilite/>
- ¹⁰¹ <https://africa.cgtn.com/2020/08/09/algeria-eases-more-covid-19-restrictions/>
- ¹⁰² <https://www.tsa-algerie.com/exclusif-entretien-avec-lambassadeur-dalgerie-en-france/>
- ¹⁰³ <https://www.morocoworldnews.com/2020/08/314255/imf-moroccos-tourism-sector-4th-hardest-hit-by-covid-19-worldwide/>
- ¹⁰⁴ <https://www.morocoworldnews.com/2020/08/314687/moroccos-army-deploys-armoured-vehicles-in-tangier-to-curb-covid-19/>
- ¹⁰⁵ <https://www.morocoworldnews.com/2020/08/314585/beirut-explosion-lebanese-celebrities-thank-king-mohammed-vi-for-aid/>
- ¹⁰⁶ <https://www.oilandgas360.com/us-crude-cargo-to-saudi-arabia-thats-something-you-dont-see-everyday/>
- ¹⁰⁷ <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2913768&language=en>
- ¹⁰⁸ <https://www.defenseone.com/ideas/2020/08/us-troops-should-withdraw-syria-not-protect-oil-companies/167548/>

- 109 <https://www.politico.com/news/2020/08/03/delta-crescent-energy-syrian-oil-391033>
- 110 <http://www.nagalandpost.com/uae-announces-operation-of-1st-arab-nuclear-plant/220077.html>
- 111 <https://www.aa.com.tr/en/energy/general/oil-prices-slightly-up-as-iraq-saudi-vow-to-cut-prod/30119>
- 112 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Libyas-Meager-Crude-Oil-Exports-Set-To-Plunge-In-August.html>
- 113 <https://intpolicydigest.org/2020/08/07/turkish-and-russian-intrusion-into-the-libyan-conflict-the-spanish-reaction/>
- 114 <https://www.energymixreport.com/egypts-gpc-sees-record-oil-production/>
- 115 <https://www.iraqoilreport.com/news/shell-to-return-to-basra-with-new-head-42983/>
- 116 <https://www.aa.com.tr/en/economy/iran-moves-from-oil-to-petrochemicals-in-export/1935139>
- 117 <https://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Despite-Official-Reports-China-Has-Been-Hoarding-Iranian-Crude-Oil.html>
- 118 <https://monitoring.bbc.co.uk/>
- 119 <https://www.saudigulfprojects.com/2020/07/saudi-aramco-awarded-80-million-contract-related-to-ras-tanura-refinery-works/#:~:text=Saudi%20Aramco%20awarded%20a%20contract%20for%20the%20execution%20on%20lump,signed%20contract%20is%20%2480%20million.>
- 120 <https://in.reuters.com/article/sabic-results/sabic-posts-second-quarter-loss-of-586-6-million-third-straight-quarterly-loss-idINKCN2520TW>
- 121 <http://amers2.apps.cp.thomsonreuters.com/Apps/news-monitor#savedinstance=true>
- 122 <https://in.reuters.com/article/emirates-adnoc/uaes-adnoc-and-wanhua-chemical-form-shipping-jv-idINKCN2501AC>
- 123 <https://dieselprogress.com/westport-subsiary-to-supply-lpg-systems-to-algeria-33750/>
- 124 <https://www.jpost.com/middle-east/is-syria-oil-deal-about-money-or-long-term-us-interests-637667>
- 125 <http://www.publicnow.com/view/45E09AE059663DF217DFBD8B1E2242D0EEA935FD?1596622612>
- 126 <http://amers2.apps.cp.thomsonreuters.com/apps/news-monitor?storyId=nNRAcjsoo0&IsNpcPanelOpened=false#savedinstance=true>
- 127 <http://amers2.apps.cp.thomsonreuters.com/apps/news-monitor?storyId=nNRAck87fu&IsNpcPanelOpened=false#savedinstance=true>
- 128 <https://oglinks.news/qatargas/news/air-products-technology-selected-for-qatar-lng-expansion>